

СУСПІЛЬСТВО КОНС'ЮМЕРІВ: ТЕМПОРАЛЬНІ ТА ПРОСТОРОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Споживання є однією з необхідних умов життя суспільства та однією з основних форм діяльності людини поза залежністю від історичного контексту. Однак наприкінці ХХ ст. мав місце перехід від споживання до конс'юмерізму. Темпорально цей процес збігається у часі з розгортанням глобалізаційних процесів. Тож зауважимо, що суспільство конс'юмерів конституює себе саме як глобальне суспільство. А оскільки Україна є складовою частиною глобального суспільства конс'юмерів, аналіз цього суспільства є дійсно актуальним.

Споживання та конс'юмерізм потребують принципового розрізнення. Споживання це атрибут індивіду, в той час як конс'юмерізм є атрибутом суспільства [2, 28]. Конс'юмерізм постає як мультифункціональний та мультицільовий феномен. «Універсальний гаджет» - так його визначає З. Бауман [3, 67]. Суспільство відділяє здібності бажати та жадати від індивіду та перетворює їх на зовнішню відносно індивіду силу. На рівні індивіду ці здібності постають як специфічні параметри ефективних індивідуальних життєвих стратегій.

Суспільство конс'юмерів конституює себе у часі та просторі. Але простір і час у глобальному суспільстві конс'юмерів є складноструктурованими, не завжди скоординованими та потребують контекстуального визначення. Оскільки час є соціальним конструктом, у суспільстві конс'юмерів він набуває свого осмислення. Час вже не є ані лінійним, ані циклічним. Він позбавляється тривалості. Час розривається на події, інциденти, пригоди, епізоди, тобто окремі монади. При такому підході до часу, вже не має місця для питання прогресу. Глобалізацію взагалі доцільно вважати саме трансформацією а не процесом, оскільки вона не має визначеної мети, не підлягає дії одного закону та не визначається лише однією логікою. «Час необхідності» змінюється за З. Бауманом

«часом можливостей», який передбачає концепцію історії як відкритого процесу, що позбавлений детермінованості. В рамках цього процесу нові можливості та непередбачені обставини можуть виникнути у будь-який момент [2, 33]. Мотив «поспішати» постає як один з найважливіших у суспільстві конс'юмерів. Якщо у суспільстві виробників у випадку помилки чи втраченої можливості індивіду пропонувалося спробувати ще раз добитися успіху, приклавши ще більше зусиль та знань, то у суспільстві конс'юмерів поспіх не дозволяє повернутися, а орієнтує на новий об'єкт. Зауважимо, що нерівномірність соціокультурного та економічного розвитку різних груп суспільства обумовлює ускладнену структуру темпоральності усередині суспільства конс'юмерів.

Простір вже не має принципового значення для суспільства конс'юмерів. Причому це стосується як фізичного, так і соціального просторів. Фізичний простір долається сучасними засобами пересування товарів та символів. З. Бауман підкреслює, що простір щохвилини пропонує нам нехтувати ним чи спростувати його [1, 112-113]. Ідеї «стану спокою», «природних кордонів», «межі» передбачають наявність просторово-часових вимірів, розуміння яких якісно змінилося у суспільстві конс'юмерів: простір не має значення, час це постійна зміна. На нашу думку, цей висновок З. Баумана стосується саме фізичного простору. Що стосується соціального простору, то висновки щодо нього потребують контекстуального уточнення. Не можна забувати, що у глобальному суспільстві мають місце процеси регіоналізації, фрагментаризації, фракціоналізації, фракталізації. Навіть сам З. Бауман спростовуючи свій висновок відносно нехтування та спростування простору підкреслює, що основним критерієм стратифікації у суспільстві конс'юмерів є ступінь мобільності як свободи вибору місцезнаходження [1, 123]. Саме у світі глобальної еліти простір втратив свої властивості. В той же час для тих, хто знаходиться на нижчих ступенях ієрархічних сходів простір залишається однією з основних характеристик життя, причому фізичний простір життєдіяльності цієї верстви постійно ущільнюється. Ущільнення простору для низів суспільства супроводжується також зупинкою часу. Для

глобальної еліти час має особливе значення. У рамках часового менеджменту розробляються проекти економії часу за умов його прискорення, навіть згортання до моменту. На противагу світу еліти для протилежного світу низів час зупиняється, бо він не має значення, ніщо не заповнює його. Тож, З. Бауман приходить до висновку (який, на наш погляд, має вже загальний характер), еліта живе у часі, оскільки тільки він має значення, коли низи суспільства живуть у просторі, бо у їх часі ніколи нічого не трапляється [1, 127].

Таким чином, у суспільстві конс'юмерів для окремих соціальних верств простір та час наповнюються специфічним смислом, трансформуються у відповідності до їх специфічного розташування у суспільстві. Адже суспільство конс'юмерів як глобальне характеризується багатовимірністю та ускладненістю.

Література

1. Бауман З. *Текущая современность* / З. Бауман ; пер. с англ. под ред. Ю.В. Асочакова. - СПб. : Питер, 2008. - 240 с.
2. Bauman Z. *Consuming Life* / Zygmunt Bauman. - Cambridge : Polity Press, 2007. - 160 p.
3. Bauman Z. *44 Letters from the Liquid Modern World* / Zygmunt Bauman. - Cambridge : Polity Press, 2010. - 188 p.

Гуманізм. Трансгуманізм. Постгуманізм : матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Ред.кол.: Є.О. Лебідь, А.Є. Лебідь. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 73-75.